

Paweł Przeździecki

Wywiad i technika : konferencja w Zagrzebiu

Przegląd Historyczno-Wojskowy 16 (67)/2 (252), 228-231

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

dr Zbigniew Moszumański (WCEO) zajął się działaniami w terenie górzystym, dr hab. Marek Dutkiewicz (Uniwersytet Jana Kochanowskiego) stratami polskiej medycyny, dr hab. Tadeusz Kondracki (IH PAN) początkami organizacji kombatanckich w Polskich Siłach Zbrojnych, a dr Czesław Szafran (WCEO) podsumowaniem polskiego czynu zbrojnego w II wojnie światowej. W ostatnim panelu prof. dr hab. Krzysztof Komorowski (AON) przedstawił swoje przemyślenia na temat działań nieregularnych i specjalnych na ziemiach polskich, a płk dr hab. Juliusz Tym (AON) omówił doświadczenia i wnioski z działań 1 Dywizji Pancerniej w latach 1944–1945. Wystąpieniom referentów towarzyszyły interesujące dyskusje. Jednym z ich uczestników był sekretarz Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa dr hab. Andrzej Krzysztof Kunert, który przedstawił niektóre problemy związane z upamiętnieniem i popularyzacją polskiego wysiłku zbrojnego w II wojny światowej. Obrady podsumował i zamknął kierownik Wojskowego Biura Badań Historycznych WCEO dr Grzegorz Jasiński.

Krzysztof Fudalej

WYWIAD I TECHNIKA: KONFERENCJA W ZAGRZEBIU

W dniach 8–10 maja 2015 r. w Zagrzebiu odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa nt. „Wywiad i technika” (Intelligence and Technology), zorganizowana przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Historii Wywiadu (International Intelligence History Association, IIHA). Uczestniczący w konferencji badacze tej problematyki z kilkunastu państw przedstawili wyniki dociekań związanych z rolą i znaczeniem różnych rozwiązań technicznych w działaniach o charakterze wywiadowczym zarówno w przeszłości, jak i w czasach współczesnych.

Na uroczystym otwarciu konferencji byli obecni m.in. wysłannik prezydent Chorwacji Damir Terzić, minister nauki, szkolnictwa i sportu prof. Vedran Mornar oraz ambasador Izraela w Chorwacji Zina Kalay-Kleitman. Wykład inauguracyjny wygłosili dr Szlomo Spiro (Uniwersytet Bar-Ilan, Izrael), przewodniczący IIHA, oraz dr Gordan Akrap (Uniwersytet w Zagrzebiu, Chorwacja), organizator konferencji.

Wiceprzewodniczący Parlamentu Europejskiego Gerhard Schmid (Niemcy) omówił tzw. Sojusz Pięciorga Oczu – współpracę instytucji wywiadowczych Wielkiej Brytanii, Stanów Zjednoczonych Ameryki, Australii, Kanady i Nowej Zelandii w zbieraniu i wymianie informacji wywiadowczych. Referat prof. Mirosława Tudmana (Uniwersytet w Zagrzebiu) dotyczył zagrożeń wynikających

ze zbyt wielkiej ufności w wywiad radioelektroniczny (SIGINT) w czasie dokonywania ocen o znaczeniu strategicznym. Przykładem nieskuteczności tego rodzaju pozyskiwania informacji była wojna w Bośni i Hercegowinie. Generał bryg. w st. sp. Efraima Lapida (Uniwersytet Bar-Ilan, Izrael) omówił wzrost znaczenia białego wywiadu (OSINT) we współczesnej działalności służb państwa żydowskiego. Następnie dr Sean N. Kalic (Wyższa Szkoła Sztabu Generalnego Armii Stanów Zjednoczonych Ameryki) omówił prace nad satelitami szpiegowskimi w Ameryce w latach 1945–1960.

Część druga obrad była poświęcona roli łączności radiowej w wywiadzie w czasie II wojny światowej. Referaty wygłosili: Christian Rossé (Szwajcarskie Federalne Biuro Statystyczne) nt. „Polowanie na podziemne radiostacje w Szwajcarii w czasie II wojny światowej”; dr Jerc Vodušek Starič (Uniwersytet w Mariborze, Słowenia) na temat komunikacji radiowej pomiędzy Jugosławią a zachodnimi aliantami; Paweł Przeździecki (Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej, Polska) na temat urządzeń do tzw. szybkiej radiotelegrafii, skonstruowanych w ośrodkach badawczych Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie w latach II wojny światowej, oraz Egemen Başar Bezci (Uniwersytet w Nottingham, Wielka Brytania) o wymianie informacji między wywiadami brytyjskim i tureckim.

Drugiego dnia konferencji przed południem odbyło się tzw. forum młodych badaczy, obejmujące trzy równoczesne posiedzenia, moderowane przez Charlotte Backerrę (Uniwersytet w Moguncji, Niemcy), Verenę Diersch (Uniwersytet w Kolonii, Niemcy) oraz dr. Chikarę Hashimoto (Uniwersytet w Szarży, Zjednoczone Emiraty Arabskie). W trakcie jednego ze spotkań wystąpił Jakub Szumski (Polska Akademia Nauk), który przedstawił wpływ cyfryzacji na działania polskiego wywiadu w czasach zimnej wojny.

Po przerwie dr Darko Trifunović (Uniwersytet w Belgradzie, Serbia) omówił zagrożenia ze strony bezzałogowych aparatów latających (dronów) dla instalacji cywilnych i wojskowych; podkreślił konieczność opracowania skutecznych środków przeciwdziałania tym zagrożeniom. Anna Abelmann (Uniwersytet Zagłębia Ruhry w Bochum, Niemcy) wygłosiła referat na temat francusko-izraelskiej współpracy wywiadów w latach 50. XX w. Doktor Ejal Paskovich (Uniwersytet Hajfy, Izrael) omówił dzieje izraelskiego programu pozyskiwania technologii jądrowych przez Biuro Łącznikowe do spraw Naukowych (LaKaM), a także tzw. aferę Pollarda¹. Doktor Efraim Kahana (College Zachodniej Galilei, Izrael)

¹Jonathan Pollard był cywilnym analitykiem pracującym dla służby wywiadu amerykańskiej Marynarki Wojennej. W 1985 r. został aresztowany pod zarzutem przekazywania tajnych informacji dla LaKaM. Dwa lata później został skazany na dożywocie. Sprawa Pollarda spowodowała napięcie na linii Waszyngton–Tel Awiw i od lat kwestia jego uwolnienia stanowi ważny punkt wzajemnych relacji. Spekuluje się, że Pollard wyjdzie z więzienia jesienią 2015 r.

wygłosił referat o wyzwaniach, przed którymi staną wywiady państw świata po zdobyciu przez terrorystów broni nuklearnej. Panel moderował dr John. M. Nomikos (Instytut Badawczy Studiów Europejskich i Amerykańskich – RIEAS – Grecja).

Kolejna część konferencji, prowadzona przez dr. Thomasa Wegenera Friisa (Uniwersytet Południowej Danii), dotyczyła szpiegostwa, kryptografii i kryptoanalizy. Samantha Hossack (Uniwersytet w Calgary, Kanada) omówiła wpływ pracy amerykańskich łamaczy szyfrów na skuteczność okrętów podwodnych na Pacyfiku w czasie II wojny światowej. Detlev Vreisleben (Niemcy) przedstawił różne techniki i urządzenia szpiegowskie wykorzystywane na terenie Niemiec w czasie zimnej wojny. Doktor Cees Wiebes (Biuro Narodowego Koordynatora ds. Walki z Terroryzmem Królestwa Holandii) omówił współpracę tajnych służb amerykańskich i holenderskich po odkryciu radzieckiego podsłuchu w Ambasadzie Stanów Zjednoczonych Ameryki w Moskwie w 1952 r.².

Ostatni blok tematyczny prowadziła dr Anna Daun (Uniwersytet w Kolonii). Tonći Prodan (Uniwersytet w Splicie, Chorwacja) przedstawił przykłady wykorzystania sieci internetowej przez ugrupowania terrorystyczne. Wystąpienie mjr. w st. sp. Azriela Lorbera (Izrael) było poświęcone czynnikowi zaskoczenia wynikającego z postępu technicznego. Referent omówił przypadki zlekceważenia lub zignorowania przez wywiady różnych państw sygnałów i doniesień o nowym uzbrojeniu i wyposażeniu przeciwnika, a także niemożliwości poprawnej interpretacji danych wywiadowczych. Posłużył się takimi przykładami, jak: historia radaru, rakiet V-2 oraz użycie operacyjnego przeciwpancernych pocisków kierowanych Maliutka w czasie wojny Jom Kippur. Ostatni referat tego dnia, wygłoszony przez Verenę Diersch, dotyczył ram badawczych zagadnienia monitoringu w Internecie.

Trzeciego dnia obrady otworzył referat ppłk. Per-Arne Perssona (College Obrony Narodowej, Szwecja) oraz płk. w st. sp. Jan-Inge Svernsóna (Akademia im. Folke Bernadotte'a, Szwecja), którzy przedstawili doświadczenia zebrane przez Szwedzkie Siły Zbrojne w czasie misji na Bałkanach. Następnie gen. bryg. w st. sp. Ivan Pokaz (Chorwacja) omówił wpływ działalności chorwackiego wywiadu radioelektronicznego na przebieg operacji przeciwko Armii Republiki Serbskiej Krajiny. Referat gen. dyw. w st. sp. Andrégo Ransona (Francja) dotyczył poszukiwania zbrodniarzy wojennych w Bośni i Hercegowinie. Wesley Johnson (były pracownik amerykańskiej Centralnej Agencji Wywiadowczej, CIA)

² W sierpniu 1945 r. w Moskwie radzieccy pionierzy wręczyli ówczesnemu ambasadorowi amerykańskiemu replikę Wielkiej Pieczęci Stanów Zjednoczonych, w której wnętrzu była ukryta „pluskwa” – podsłuch o wyrafinowanej konstrukcji, opracowany przez rosyjskiego wynalazcę Lwa Siergiejewicza Termena. Po znalezieniu „pluskwy” w 1952 r. Amerykanie korzystali z pomocy holenderskich specjalistów przy rozpracowaniu zasady działania podsłuchu oraz jego skopiowaniu.

przedstawił operacje kontrwywiadu jugosłowiańskiego przeciwko Chorwacji. Panel moderował dr Cees Wiebes.

W ostatniej części konferencji, prowadzonej przez prof. Wolfganga Kriegera (Uniwersytet w Marburgu, Niemcy), wystąpiło trzech prelegentów. Profesor Michael Schoenhals (Uniwersytet w Lund, Szwecja) wygłosił referat nt. „Złoty wiek pary – kontrola korespondencji i kontrwywiad w Chinach w czasie zimnej wojny”. Profesor Michael Wala (Uniwersytet Zagłębia Ruhry w Bochum, Niemcy) zaprezentował losy komórki wywiadu pozafrontowego KIBITZ-15 w Federalnej Republice Niemiec. Na koniec dr hab. Patryk Pleskot (Instytut Pamięci Narodowej) omówił rodzaje urządzeń elektronicznych wykorzystywanych przez wywiad Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej przeciwko zachodnim dyplomatom.

Organizatorzy konferencji zapowiedzieli publikację wybranych referatów w wydawanym przez IIHA „Przeglądzie Historii Wywiadu” („The Journal of Intelligence History”).

Paweł Przeździecki

POLSKA MYŚLI TECHNICZNEJ W II WOJNIE ŚWIATOWEJ: KONFERENCJA W WARSZAWIE

W dniu 13 maja 2015 r. w Centralnej Bibliotece Wojskowej (CBW) w Warszawie odbyła się konferencja naukowa nt. „Polska myśl techniczna w II wojnie światowej. W 70. rocznicę zakończenia działań wojennych w Europie”. Spotkanie, pod honorowym patronatem wicepremiera ministra obrony narodowej Tomasza Siemoniaka, zorganizowała CBW wraz z Instytutem Historii Polskiej Akademii Nauk (IH PAN), Wojskową Akademią Techniczną (WAT), Akademią Marynarki Wojennej (AMW) oraz Instytutem Polskim i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie (IPiMS).

W konferencji wzięli udział m.in. podsekretarz stanu w MON dr Maciej Jankowski, członek senackiej Komisji Obrony Narodowej Sławomir Preiss, prezes Urzędu Patentowego dr Alicja Adamczak, prezes Instytutu Pamięci Narodowej (IPN) dr Łukasz Kamiński, p.o. rektor-komendant Akademii Obrony Narodowej (AON) płk prof. dr hab. Dariusz Kozerański, rektor-komendant WAT gen. bryg. prof. dr hab. inż. Zygmunt Mierczyk, dyrektor Centralnego Archiwum Wojskowego (CAW) dr Andrzej Czesław Żak, dyrektor Wojskowego Instytutu